

СТАНОВИЩЕ

за дисертация на тема: „Етнокултурни фактори за неуспех в училище I-IV клас“, разработена от **Калинка Гайтанинчева** за присъждане на научна и образователна степен „ДОКТОР“ по професионално направление 1.2. Педагогика

Биографични данни:

Калинка Гайтанинчева завършва висше образование, специалност „Начална училищна педагогика“ във ВПИ – Благоевград през 1993 г. През 2010 година завършва магистратура в ЮЗУ „Неофит Рилски“, специалност „Предучилищна и начална педагогика и учител по информационни технологии I – IV клас“. От 2011 година е зачислена за докторант към Факултета по педагогика при ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград с дисертация на тема: „Етнокултурни фактори за неуспех в училище I – IV клас“ с научен ръководител доц. д-р Траян Попкочев.

От септември 1994 година работи като начален учител в СОУ „Св. Паисий Хилендарски“, с. Абланица. От 2009 година е главен учител в начален етап, а от 2010 година – помощник-директор - учебна дейност. През 2014 година защитава Втора професионално-квалификационна степен към ДИУУ– София. Понастоящем заема длъжността заместник-директор -учебна дейност.

Калинка Гайтанинчева активно участва в различни изследователски проекти. Автор е на 8 публикации, три от които са директно свързани с дисертационния проблем.

Докторантката е отчислена с право за защита през 2016 г. По процедурата за присъждане на образователната и научна степен са спазени всички законови разпоредби.

Актуалност на дисертационния труд:

На съвременния етап от общественото развитие на страната ни, проблемът за неуспеваемостта на учениците е от изключителна значимост. Тя води до отпадане от училище и трайно маргинализиране на подрастващите, с трайни негативни социални последици. Социологическите проучвания сочат изключително тревожна картина. Ежегодно от училище отпадат голям брой ученици. Независимо от регистрираната посоката на намаляване, през последната година, проблемът остава. Тази негативна тенденция е с твърде висока социална значимост, защото води до социална изолация, невъзможност за пълноценно личностно развитие и други деформации в цялостното поведение на подрастващите.

В контекста на новата социална ситуация, свързана с прилива на емигранти, представители на различни култури и стереотипи в поведението, пред образованието възникват още по-сериозни предизвикателства и висока доза тревожност. Към традиционно оформените групи деца с проблеми в ученето се добавят нови малцинствени групи, които трябва да се интегрират в новата за тях среда и да станат част от нея.

Началният училищен период, който е сензитивен за ограмотяването на децата, е във фокуса на този проблем. От постигнатите образователни резултати тук зависи перспективата за по-нататъшното интелектуално и личностно развитие на тази социална група. В образователното пространство активно се търсят причините за неуспеваемостта в процеса на обучение и възможните комплексни подходи за постигане на планираните учебни резултати. Независимо от това, все още липсва цялостна система за работа в тази посока. Съществуват редица фрагментарни изследвания, понякога твърде противоречиви и спорни в своята смислова цялостност. В този план дисертацията, разработена от Калинка Гайтанинчева е изключително актуална и значима, защото не само анализира изследователския проблем в неговата пълнота и съдържателност, но и предлага конкретни идеи за противодействие на неуспеваемостта в най-заstraшените социални слоеве.

Анализ на дисертационното изследване:

Дисертационният труд е в обем от 240 страници. Изложението е структурирано в увод, 3 глави, заключение, библиография и приложение. Оформени са 32 фигури и 32 таблици. Използваната литература включва общо 138 източници на кирилица, латиница и източници от интернет.

Още в увода, докторантката излага задълбочено и аналитично своите аргументи за насочване към конкретната изследователска територия и ясно очертава параметрите на цялостното изследване. Изследователската цел на докторантката е насочена към „изследване на етнокултурните фактори за неуспеха на учениците I -IV клас, като централен аспект на търсенията е поставен върху причините и факторите, които оказват влияние на образованието на децата от различните етноси и по-конкретно – ромите, българите-мюсюлмани и българските турци в населени места от Западните Родопи около долината на река Места“. Авторката ясно дефинира работните понятия, чрез които интерпретира влиянията на интеркултурността върху училищната успеваемост. Разкрива същността и характеристиките на неуспяващите ученици. Разкрита е

зависимостта: изоставане – неуспеваемост. Дефинирани са основни групи причини , предизвикващи неуспеваемостта: социално-икономически, образователни, етнокултурни. Докторантката ги е анализирала, съотнесено към конкретната специфика на изследваната група ученици.

Особен акцент в изследването е поставен върху „скритата програма за училищна неуспеваемост“ на етнокултурната среда. За открояването на нейното влияние, проучването е фокусирано в пет направления, като водещо, от тях е влиянието на етнокултурните традиции върху оформянето на определена социо-културна система, която невидимо направлява, стимулира и контролира образователната траектория на подрастващите. Правомерно и с нужната изследователска проникновеност, докторантката определя няколко основни критерии за проследяване на основните влияния, а именно: Ценност на детето; Образователна траектория за детето; Трудова характеристика на живота в етнокултурната среда на населеното място; Роля на етнокултурните традиции за образованието и възпитанието на подрастващите; Социална подкрепа и контрол в населеното място. Базирайки се на тяхната многопластова персонификация, в хода на изследователската дейност, Калинка Гайтанинчева успява да очертае ясна представа за същността и специфичните проявления на изследвания проблем в региона, проследявайки тенденциите в проявленията на училищната неуспеваемост по пол, възраст, по тип училище, по образователни степени. Използваният изследователски инструментариум: наблюдение, анкета, автобиографични разкази, експертни оценки, интервюта, анализ на статистически данни е осигурил високата степен на валидност и надеждност на изследването.

Анализирайки в дълбочина определящия характер на „скритата програма“ за училищна неуспеваемост, докторантката систематизира няколко ключови фактори за нейното проявление като етнокултурна предпоставка и „бариера“ за образователното развитие на детето (бедност на домакинствата, географска отдалеченост, ниска степен на образование на родителите, здравни проблеми, невладеене на официалния език, предрасъдъци). На тази основа и позовавайки се на личния си опит като действащ учител, докторантката очертава и важни препоръки за противодействие на скритата програма за неуспеваемост в училище.

- Повишаване на обхвата и гарантиране на посещаемостта в задължителната предучилищна подготовка при благоприятни за семействата финансови облекчения;

- Разяснителна работа с родителите от засегнатите етнокултурни общности;

- Подготовка на учителите за познаване на механизмите на действие на скритата програма за училищен неуспех ;

- Активизиране на местната общност за осъзнаване и преодоляване на етнокултурни стереотипи, водещи до недооценяване ролята на образованието.

Формулираните препоръки не са тривиални послания, оформени по умозрителен път, а изстрадана истина чрез осъществената изследователска работа и богатия учителски опит на докторантката.

Приносни моменти:

1. В съпоставителен план, акцентирайки върху специфичните съдържателни същности са очертани смисловите сечения на понятията „училищна неуспеваемост“, „отпадане от образованието“, „напускане на образователната система“. Това е позволило на докторантката да постигне висока степен на терминологична чистота и прецизност.
2. В пълнота е разкрита същността на „скритата програма“ за училищна неуспеваемост.
3. Очертани са важни деформации във възприемането на важността на родителската грижа в хода на училищното обучение на децата.
4. Разкрито е влиянието на трудовата центрация на бита в изследваните населени места като фактор за отклонение на подрастващите от образователната система и пречка за образователни постижения.

Бележки:

1. При формулирането на изводите, произтичащи от изследователската дейност и основните приноси на докторантката е налице известна непълнота и подмяна:
 - Формулираните изводите в дисертационния труд не отразяват в пълнота реалните постижения на докторантката;
 - Приносните моменти звучат по-скоро като изводи от цялостната изследователска дейност, без нужния акцент върху основните научни постижения на авторката.

Нужно е прецизиране

Заклучение:

Дисертационното изследване „Етнокултурни фактори за неуспех в училище I-IV клас“ отговаря на изискванията, предявявани към такъв род изследвания. Авторката притежава нужната научна зрялост за осъществяване на задълбочена изследователска

дейност и отстояване по категоричен начин на собствени изследователски проникновения. Всичко това ми дава основание да препоръчам на членовете на уважаемото научно Жури да присъди на Калинка Гайтанинчева образователната и научна степен ДОКТОР по професионално направление 1.2. Педагогика.

30.11.2016 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Емилия Василева